

Н.Ничкало

Перспективные направления исследований проблем профессионального становления личности профессионала

Резюме

Изложена совокупность факторов, которые необходимо учитывать в определении основных направлений исследований. Проанализированы результаты некоторых педагогических и психологических исследований. Определены перспективные направления исследований, направленных на формирование личности профессионала в разных педагогических системах в условиях Европейской интеграции.

N.Nychkalo

Prospective Directions of Investigations of Professional Formation of the Professional's Personality

Summary

The article is devoted to the exposition of the set of factors which are necessary to be count of during the definition of the main directions of investigations. The results of some pedagogical and psychological investigations have been analyzed. The prospective directions of investigations on professional formation of the professional's personality in different pedagogical systems in the terms of European Integration have been defined.

УДК 37.037:165.742

С. Гончаренко, м. Київ

Гуманізація освіти – запорука виховання творчої та духовно багатой особистості

Народна освіта в певному розумінні повторює історичні зигзаги своєї країни. Однак лише в певному розумінні. Найчастіше вона виконувала рятівну роль соціального стабілізатора, певного корисного баласту, що не давав державному кораблю перевернутися в розбурханому морі і світлі.

Новий час породжує і нові проблеми, які сьогодні, вже в який раз, випробовують на міцність вітчизняну систему освіти. В учнівському середовищі відбуваються процеси, які не були знайомі раніше учителям-практикам: могутнє розшарування населення за соціальною ознакою, селекційний відбір і відлучення від школи тих, хто не вписується в інноваційні процеси. Жорстока, нещадна боротьба за виживання поступово охоплює і школу: безконтрольний розвиток так званих платних послуг нерідко перетворюється в головне джерело фінансування, а то й відкрити данину з батьків, ускладнює положення сім'ї, порушує соціальну справедливість, робить нерівнозначними вже стартові умови шкільного життя. Обіцянки забезпечити рівний доступ до якісної освіти виглядає звичайним цинізмом.

Однак не будемо говорити сьогодні про економічні, соціальні, організаційні проблеми. Для педагогів цілком достатньо однієї лише кризи моралі, щоб опуститися в безодню проблем, які дуже важко розв'язати. Сьогодні смертельна небезпека загрожує самому гуманістичному ідеалу людства! Вчені і журналісти вже співають йому прощальну молитву, як утопії, яка не була реалізована. На зміну гуманістичним орієнтирам людства виходять інші: гроші, речі, фешенебельні дачі, парки машин, яхт, задоволення і влада. Романтики висміюються, прагматики горжествують і шукають найкоротші шляхи, часто не законні і навіть злочинні, до ділового успіху. Соціологічні опитування показують різке зростання числа молоді, яка заради грошей готова на все, оскільки „все продається і все купується”.

В цих умовах найгострішою проблемою не лише сім'ї, школи, але й суспільства, про яку з тривогою біллію говорять всі, стала проблема виховання нових поколінь українців. Педагогічна драма виховання стрімко перетворюється в загальнонаціональну трагедію. Повна відмова не лише в змістовому, але й в організаційному плані від старої виховної системи, деполітизація і деідеологізація, а точніше, переполітизація і переідеологізація, проведені насліх і непрофесійно, вимивання з педагогічного словника самого терміну „виховання” і заміна його зовсім неадекватним словосполученням „додаткова освіта” – все це „вихлюпнуло разом з водою і дитину”.

Говорячи про розбудову чи модернізацію освіти й школи ми найчастіше говоримо про зміни в змісті освіти, але не про нові підходи до розв'язання найголовнішого, пріоритетного завдання – добре виховувати шкільну молодь. А саме тут найбільш глибокий і наочний провал в роботі школи: у дітей зросло небажання вчитися й працювати, зросла й помолоділа підліткова злочинність, стала більш жорсткою, зросла проституція, вживання наркотиків. Тому й бентежить питання: як бути далі: Як подолати поповнення натовпів фанатів, металістів, скинхедів, зграй просто злочинців?

Говорячи про ці речі, один досвідчений учитель фізики казав так: „... сьогодні, думаючи про людину ХХІ століття, яка зараз ходить в школу, я піклуюсь не про те, що вона запише на ”магнітні диски” своєї пам'яті на моїх уроках, не про те, чи створить вона штучний інтелект, штучне серце чи джерело енергії, яке його замінить, а зовсім про інше: чим вона керуватиметься, визначаючи свої цілі в житті і засоби їх досягнення, відрізняючи зло від добра, які критерії й оцінки стануть фундаментом її моралі, як сьогодні сформувати її мислення вільним і нетрафаретним, незалежним і самостійним?”

Сьогодні проблеми виховання настільки запущені, а відмова чи заперечення минулого виховного досвіду зайшла так далеко, що керівники держави й освіти вже й самі не знають, що робити з молоддю.

Ситуація, як прийнято говорити, вийшла з під контроль. Найрадикальніший вихід із ситуації пропонував Михайло Жванецький, який казав: „Всі говорять про молодь, що з нею робити. Та якщо ми захочемо, то молоді взагалі не буде”.

Власне, в цьому дусі діють чиновники від освіти й педагогічної науки. Вони намагаються зобразити справу так, ніби виховання як самостійної проблеми, як особливого виду педагогічної діяльності взагалі не існує. Як записано у всіх нормативних документах, у всіх законах про школу й освіту, у підручниках педагогіки, виховання – органічна частина освіти, процес, який супроводжує навчання. Це означає, що в завдання школи спеціальна виховна діяльність взагалі не входить, що вона автоматично реалізується у процесі навчання. Звідси висновок – нехай як у країнах, які ми з пошаною називаємо цивілізованими, цим займаються сім'я і церква. Що й казати, зручна позиція: і робити нічого не треба, і совість чиста, і мудрецем себе почуваш.

Але ось як дивно влаштована педагогічна реальність! Сьогодні всі цивілізовані країни в повний голос говорять про кризу молоді, маючи на увазі її соціальну апатію, крайній індивідуалізм, агресивність, нечуване зростання злочинності та інші біди. Людство оновлює і удосконалює себе через виховання нових поколінь. Це розуміють всі, але одного розуміння не досить. Треба діяти для збереження наших дітей і майбутнього України. При цьому не слід чекати, поки зміняться соціально-економічні умови, поки будуть прийняті всі необхідні і більш-менш розумні нормативно-правові акти і всі чотири гілки влади повернуться обличчям до дитинства, до молоді, до освіти. Треба діяти одночасно: зверху і знизу, ззовні і зсередини, в теоріях і в практиці. Як діяти?

Хоча однозначну і вичерпну відповідь на це питання дати, мабуть, не можна, все ж головна ланка, яку можна „втягнути” педагогічний „ланцюг”, проглядається: це формування у дітей багатого духовного світу, виховання кожного творчою особистістю, це повна відмова від індокринації дитячого мислення, від маніпулювання дитячою свідомістю. Сходження до цієї подвійної мети, компоненти якої взаємопов'язані, практично не залежить сьогодні від таких зовнішніх обставин, як нові програми, навчальні плани, посібники тощо: вона визначається передусім нашим бажанням, професіоналізмом, громадянською відповідальністю. І кожен крок цього сходження – своєрідний внесок у розбудову української школи.

Такий підхід до виховання притаманний і зарубіжним вихователям, адже проблеми виховання скрізь дуже схожі: розвиток у кожній дитині неповторної людської індивідуальності і одночасно орієнтація дітей і молоді на високі моральні цінності, активну громадянськість, соціальну творчість – це спільна турбота всіх сучасних вихователів. У свій час про головне завдання освіти чітко сказав Білл Клінтон у своєму зверненні до нації: „...виховання особистості, зорієнтованої на позитивні цінності і справжню громадянськість”.

Запорукою успіху у формуванні духовно багатого, творчої особистості є гуманізація освіти, її „олюднення”, яка передбачає посилення уваги до особистості кожного учня, створення найбільш сприятливих умов для її становлення і розвитку. Реалізація ідей гуманізації в навчально-виховному процесі ґрунтується на педагогічних принципах: індивідуалізації навчання (який вказує на необхідність врахування інтелектуальних, емоціональних та інших особливостей учнів), диференціації (який вимагає згідно з виявленими особливостями учня створення умов для найбільш успішного його навчання та виховання), демократизації (що гарантує створення таких умов, які забезпечують прояв ініціативи, творчості учнів і педагогів, самовизначення та самовираження особистості школяра).

Проблема звеличення особистості учня далеко не нова в педагогіці, більше того, вона притаманна їй одвічно, тому що навчання і виховання людей – чому служить педагогіка, гуманна за своєю природою. Однак вона особливо загострилась останнім часом. Вона фактично стала новим соціально-педагогічним принципом, який відображає спрямованість розвитку освіти на гуманні стосунки у суспільстві як загальнолюдську цінність. Сьогодні мова має йти про формування в людині нового ставлення до природи, суспільства і самої людини, нового способу мислення (менталітету), який повинен прийти на зміну авторитарно-технократичному мисленню.

Досить переконливо про це пише проректор Ієрусалимського технологічного університету Шімон Вайс: „Реальна загроза дегуманізації людини, пограбування природних ресурсів, руйнування природного середовища, нарешті, загибелі самого людства у вогні ядерної катастрофи – все це разом викликає вимогу необхідності перегляду „технократичної парадигми”, суть якої примає засобів над метою, мети над смислом і загальнолюдськими інтересами, смислу над буттям і реальностями сучасного світу, техніки над людиною і її цінностями”.

Звичайно, технократизм був об'єктивно зумовлений. У процесі розширення технологічної активності в світі, її проникнення у всі сфери людської діяльності технократизм почав ставити підвищені вимоги не лише до професійної підготовки, але й почав посягати на духовну сферу людини, на її культурну самобутність, спосіб життя. Людина почала розглядатись в основному як елемент єдиного технологічного ланцюга, який забезпечує відтворення матеріальних цінностей як умови існування і розвитку суспільства. У цьому зв'язку освіта почала розглядатись не стільки як засіб розвитку людини, скільки як умова її технологічної підготовки до виконання інструментальних завдань суспільного розвитку.

Альтернативою технократичному виклику людству має стати гуманістична парадигма чи орієнтація, яка оголошує людину вищою цінністю на землі і яка розв'язує всі виникаючі перед нею проблеми з позиції глобального мислення, яке розглядає взаємовідносини „людина і світ”, „людина і природа”, „людина і суспільство”, „людина і людина” на основі загальнолюдських цінностей. У найбільш гострій формі проблема гуманізації постає у таких галузях освіти, які пов'язані з природознавством і технікою. Сучасна професійна освіта мало що дає майбутньому спеціалісту для його морального самовизначення, для етичної оцінки розроблюваних технічних ідей. Навіть загальновизнаний моральний імператив „людина – міра всіх речей” не

перетворюється в керівництво до дії. Система масової освіти не орієнтує учнів на те, щоб вони спрямовували свої зусилля на виховання умінь удосконалювати себе, бути самим собою, пов'язувати самопізнання з самовизначенням (а свої заняття з загальнокультурними цінностями).

На певних етапах розвитку промисловості від спеціаліста вимагалася в першу чергу майстерність і лише потім розуміння. Тому й професійна підготовка спрямувалася передусім на формування майстерності. Нині майстерність, яка розглядається як алгоритмічні, операційні уміння, все в більшій мірі підмінюється можливостями технічних пристроїв. Така сама доля чекає механічне заучування фактів і відомостей, на зміну якому приходять використання комп'ютерних баз даних.

У результаті розвитку техніки провідну роль в діяльності спеціаліста починає відігравати розуміння як спосіб випереджувальної організації знань, що ґрунтується на предметності, осмисленості і цілісності всієї людської діяльності. Однак сучасна дидактика значно краще володіє навчанням, умінням і знанням, ніж власне змістовою стороною: вона не дає розуміння предмета в цілому (що в однаковій мірі стосується як технічних, так і гуманітарних дисциплін). Нерідко цим трьом необхідним компонентам освіти учать окремо, без достатнього зв'язку між ними, хоча кожен з них набуває смислу в контексті цілого: розуміння і образ ситуації без уміння діяти безпорадні, а дія без образу розуміння може бути помилковою. На сучасному етапі освіта продовжує вести людину далі в деталі конкретних методів дослідження і технологічних процесів, до досконалих алгоритмічних умінь і все менш дає урок людяності, естетичного і етичного ставлення до навколишнього світу, до людей, нарешті, до самого себе.

Послідовно проводячи в життя принципи гуманізації освіти, формуючи особистість учня, слід враховувати ряд важливих факторів. Прискорення темпу життя різко загострило у сучасної людини відчуття бистроти перебігу часу. Особливо сильним воно є в молоді. Це породжує дві тенденції: 1) індивідуалістичне споживацтво (лови момент, бери від життя все, що можна зараз, тому що завтрашнього дня може й не бути); 2) творча самореалізація (роби максимум можливого зараз, твоя сьогоднішня праця – твоя „завтрішня радість”, а чого не встигнеш зробити сам-завершати інші, без яких твоє особисте буття позбавлене смислу). У свідомості дітей і молоді проявляються обидві тенденції, але друга реалізується соціально і психологічно важче: вона вимагає моральних роздумів і формується у процесі власної творчої діяльності, кожен етап якої дає якість громадсько і особистісно значущі результати.

Без урахування специфічних молодіжних інтересів, особливостей конкретних дітей виховувати не можна: особистий досвід і власна життєдіяльність впливають на них сильніше, ніж словесні заклики і повчання, які, до речі, взагалі малоефективні. Тому необхідно швидше позбуватися повчального тону і адміністрування в роботі з молоддю.

Потреба в самостійності притаманна людині з самого раннього дитинства. Але чи буде ця потреба з віком міцніти чи слабшати-багато в чому залежить від об'єктивних умов. Незапитані суспільством здібності атрофуються або спрямовуються в інше, часто асоціальне чи антисоціальне русло. Сьогодні ми пожинаємо плоди цієї практики.

Раніше ефективність виховної роботи школи оцінювалась передусім за тим, наскільки удалося передати дітям знання, уміння, духовні цінності, тому що їх готували до життя в суспільстві, яке, як думалося, буде в головних своїх рисах схожим на існуюче. Нині справа виглядає по-іншому. Соціальні зміни – науково-технічні, культурні, побутові – відбуваються так швидко, що цілком ясно, сьогоднішнім дітям доведеться жити у світі, який дуже сильно відрізнятиметься від того, в якому живемо ми. Тому виховну роботу слід оцінювати не лише за тим, як удається передати дітям знання й переконання, але й за тим, чи підготовлені вони діяти самостійно і приймати правильні за нормами нашого демократичного суспільства рішення в умовах, яких завідомо не могло бути в житті вихователів.

Центр ваги виховної роботи потрібно змістити в бік урахування індивідуальності кожного учня, тому що творчої і самостійної людини не можна „зібрати” з уніфікованих „деталей”, а багато труднощів сучасного виховання пояснюються саме небажанням (або невмінням) врахувати індивідуальні особливості школярів. Звичайно, знання індивідуальності учня як особистості досягається не просто, але без цього не можна уникнути небажаних відхилень у вихованні школярів і їхніх „несподіваних” вчинків.

Формуючи особистість учня, слід розуміти, що в умовах науково-технічного прогресу і динамічного суспільства, яке швидко розвивається, до людини ставляться прямо протилежні вимоги: з одного боку, вона повинна мати стійкий світогляд, міцні моральні переконання, а з другого – психологічну гнучкість, піддатливість умонастрою, сприйнятливості до нової інформації тощо. Загальний шлях одночасного виховання таких якостей – самостійна творча діяльність. Наукою доведено, що самоуправління, оскільки воно дає можливість проявляти ініціативу, виражати власну думку, творчий підхід до навчальної діяльності, сприяє розвитку в учнів як більш гнучкого, оригінального стилю мислення, активності, так і психологічної, моральної стійкості.

Хоча іноді молоді і докоряють (іноді не без підстав) у зайвій емоціональній розкутості, невизнанні авторитетів, а також деяких „правил”, які тлумачаться догматично, і подібних гріхах, важливо пам'ятати про те, що ці властивості нинішньому підростаючому поколінню можуть бути дуже корисними для виховання таких цінних рис особистості, які в дорослих людей виявилися поки що в дефіциті: особистої гідності, нездатності до підлабузництва і бездумного послуху тощо. Дуже добре, коли багато нічим не обґрунтованих, пустих заборон молоді ігнорує. Питання: „Чому не можна?” „Ким доведено, що інакше не можна?” – це поштовх до перебудови мислення, до пошуку нових доріг у житті.

На жаль, на практиці гуманізація освіти часто зводиться до простого збільшення часу на вивчення мов, літератури, історії, музики та інших предметів, які традиційно називаються гуманітарними, до включення в навчальні плани ще „гуманітарніших” предметів типу народо-, україно- чи громадянознавство. Однак неправильно думати, що фізика, хімія та інші природничі й технічні науки негуманні і негуманітарні. Вони і гуманні, і гуманітарні, як всякий витвір розуму і людських почуттів. Учень з будь-якими задатками, обдаруваннями, здібностями і нахилами знайде в природничих науках і техніці щось таке, що збагатить його світогляд і особистість, треба лише показати йому всі грані наукової чи технічної творчості. Не знайдеться людини, яку не здивувало б, не зацікавило хоч що небудь у безмежному і невичерпному морі науки і техніки.

Другий можливий наслідок спрощеного підходу до проблеми гуманізації ще більш небезпечний. Всім відомо, що ХХІ століття – час технологій високого рівня, зокрема, нанотехнологій. Проблеми, з якими зіткнулися люди нового часу (енергетика, екологія, матеріали, харчування), загрожують їм виродженням, якщо не будуть розв’язані. Дозвольте запитати: хто ж розв’язуватиме ці проблеми, якщо науковий світогляд, фундаментальні знання вилучити з шкільних і вузівських програм? Адже розв’язати перераховані і деякі інші завдання можна лише засобами науки і техніки – і ніяк інакше. Можливо, сучасним людям не вистачає саме цієї грані світогляду, щоб хоча усвідомити ступінь загрози.

Нарешті, третє заперечення носить чисто психологічний характер. Існують такі тонкі „матерії”, які можуть засвоюватися в тому і лише в тому випадку, коли все життя дитини, школи, суспільства пронизане цією „матерією”, але ні в якому разі не в рамках спеціального навчального предмета. Такою є духовність, мораль і її різновиди – культура, екологія, патріотизм, віра, які не можна впровадити в свідомість жодними прямими проповідями. Хочете зробити рок-музику непопулярною? Зробіть навчальний предмет (з контрольними оцінками, опитуванням, домашніми завданнями) – „Рок-музика”, і через півроку у багатьох учнів виникне стійке несприйняття цього „зла” (байдужість гарантується), – така специфіка школи у всі часи. Саме тому викликають тривогу спроби наспіх впроваджувати у навчальні плани загальноосвітньої і професійної школи навчальні предмети морального характеру (наприклад, християнська чи комуністична віра, етика) за рахунок, як правило, природничих і технічних наук, які озброюють конкретними знаннями про природу. Якщо ми справді хочемо впровадити моральні ідеали в свідомість учнів, то треба моральну (екологічну, культурну тощо) проповідь вести в рамках всіх предметів (краще – у всьому житті) і в дуже делікатних формах, як правило, побічно, опосередковано, ситуативно. Пригадаймо наше життя: саме такі „уроки” моральності найбільше вплинули на нас, саме їх ми пригадуємо все життя, а не повчання і нотації запеклих моралістів.

Гуманізувати треба не навчальний предмет (в цьому відношенні всі предмети рівні), а процес освіти. Це означає, що треба дати учням всіх вікових груп право вибору змісту і способу навчання (включаючи домашнє чи дистанційне навчання, репетиторство, приватну школу). Це означає, що повага до особистості учня повинна проявлятися у всьому: в якості програм, підручників, приладів, які ми йому пропонуємо, в оцінці його успіхів, в повазі до його права бути конструктором процесу своєї освіти, в стилі спілкування учителів з ними, – у всьому. Це означає, що треба підвищити престиж гарної освіти і професії педагога, до діяльності якого треба ставити самі високі вимоги (науковий рівень, методична майстерність, психолого-соціальна підготовка), але й заохочувати при цьому кращий досвід як ніякий інший.

Гуманізація освіти вимагає зміни ставлення до емоціональної культури, до тієї частини освіти, яка йде через емоції. Адже щастя людини дуже мало залежить від того, як вона вміє добувати квадратний корінь чи працювати з комп’ютером. Щастя людини в житті від того, як вона відчуває, сприймає світ. А зробити людину щасливою – саме така благородна гуманістична мета освіти. Тому оптимістичному, діяльнісному ставленню до навколишнього життя, емоційному відгуку на події, що відбуваються, бажанню й умінню допомогти людям треба вчити дітей з раннього віку і до останнього їхнього шкільного дня. Це допоможе їм у подальшому, в складних життєвих колізіях не втратити людської гідності, стати корисними суспільству людьми, ініціативними, гуманними. І не треба думати, що збагачення духовної сфери учня – турбота викладачів лише літератури та історії.

Процес духовного розвитку не має предметних меж. Він складний, а вирішальний вплив на нього чинить, кажуть психологи, спілкування з духовно багатою особистістю. Такою особистістю може і зобов’язаний в наші дні стати кожен педагог, кожен, хто виховує молодь.

Серед філософів і суспільствознавців йдуть сьогодні гарячі суперечки про те, що таке духовність, яке її походження і становлення, як її розвивати. Звичайно, мова йде про банальне ототожнення духовності з релігійністю. З усього сказаного з цього приводу найбільш важливим у виховних цілях, мабуть, є те, що духовність відображає наявність серед потреб людини, які формуються, двох фундаментальних: потреби пізнання, яка спонукає не обмежуватися наявними знаннями, і соціальної альтруїстичної потреби, яка стимулює діяльність людини „для інших”. Таким чином, можна сказати словами Л.М.Толстого, що людина духовна в тій мірі, в якій вона „живе своїми думками і чужими почуттями”.

Поки що, ми в боргу перед своїми вихованцями: ми мало робимо, для того, щоб вони стали духовно розвинутими. В трагедії, як можна більше дати їм знань з навчального предмета, ми випускаємо з поля зору основне – виробити в них вищі людські потреби і загальнолюдські і моральні ідеали, прилучити їх до творчості. І тут не можна сподіватися на автоматичну дію виховуючого навчання: оскільки учень навчається, він тим самим виховується. Таке розуміння цього надзвичайно важливого дидактичного принципу не виправдовується на практиці. Виховання вимагає особливої уваги, спеціально організованої діяльності, а даний принцип лише диктує необхідність зробити навчання виховуючим, підвищує відповідальність учителя за результати не лише навчання, а й виховання школярів.

Із суті гуманізації („олюднення“) освіти випливає, що вона зачіпає зміну не лише змісту освіти, але й методів, орієнтуючи їх на звеличення, розвиток особистості учня. Мова має йти про особистісно орієнтоване (чи вірніше, розвивальне) навчання, яке виступає дитиноцентристською педагогікою, яка ґрунтується на трьох принципах в розумінні людини:

1. *Цінність особистості.* Треба приймати дитину такою, якою вона є. Не треба добиватися любові, уваги, а треба дозволити вчителю і учням бути природнішими, цілісними, тобто відмовитися від оцінкового підходу. Особистість сама по собі, а зовнішні оцінки, думки, погляди – речі ситуації.

2. *Унікальність особистості.* Визнання і за учителем, і за учнем неповторності не лише у зовнішньому вигляді, але й у внутрішньому світі. Унікальність збереження, якщо в школі буде організовано процес самоорганізації, самовизначення і ідентифікації. Внутрішні стандарти й закони важливіші за зовнішні, тому що вони дають можливість реалізуватися особистості, вплинути на наші взаємини з іншими.

3. *Непередбачуваність особистості.* Кожна людина повинна мати право вибору в поведінці, мисленні, прийнятті рішень. Дорослі хочуть бачити дітей самостійними, ініціативними, але при цьому занадто опікають їх, дозують, регламентують всі сторони їхнього життя. Треба дати дитині право на помилку, право мислити своїми образами, тобто допомогти їй пізнати себе і оточуючих.

На завершення підкреслюю, що формування творчої, духовно багаті особистості, розвиток здібностей дітей повинно йти паралельно з їхнім моральним вихованням, розвитком світогляду, становленням характеру.

Школа, яка добре всіх виховує і гарантує кожній дитині розвиток її індивідуальних здібностей, – поки що ідеал, мрія. Але наблизити її торжество, допомогти як можна більшому числу наших вихованців дістати можливість хоча б частково реалізувати свій творчий потенціал, прилучити до духовної культури, зробити своє життя повним, цікавим, а значить щасливим – ось благородна і дуже важлива для Батьківщини мета, для досягнення якої варто не шкодувати праці і сил.

С.Гончаренко

Гуманизация образования – залог воспитания творческой и духовно богатой личности

Резюме

В статье проведён анализ реализации принципа гуманизации образования – его влияние на формирование творческой и духовно богатой личности.

Подано предложения усовершенствования учебно-воспитательного процесса в школе, профессиональных учебных заведениях на основе его гуманизации.

S.Goncharenko

The Humanization of education – mortgage of education of creative and spiritually rich personality

Summary

The article the analysis of realization of principle of humanization of education is conducted – his influence on forming of creative and spiritually rich personality.

The suggestions to improve the process are given at school, professional educational establishments on the basis of his humanization.

УДК 377

М. Скиба, м. Хмельницький

Професійне становлення особистості фахівців в умовах ринкової економіки

Стале суспільство, яке динамічно розвивається, можуть побудувати тільки люди, що мають сучасну освіту, вміють гнучко і вчасно реагувати на постійні зміни, мають розвинуте почуття відповідальності за процеси, що відбуваються навколо. Обов'язковою умовою виховання таких кадрів є випереджальний розвиток професійної школи. Одну з головних ролей в даному процесі, безумовно, можуть і повинні відігравати університети як ключовий елемент системи професійної освіти.

Хмельницький національний університет – найбільший на Поділлі вищий навчальний заклад, який готує спеціалістів з багатьох галузей знань і проводить навчальну, методичну, наукову та виховну роботу. Університет заснований у 1962 році. З цього часу він пройшов шлях від загальнотехнічного факультету Українського поліграфічного інституту до Хмельницького національного університету, який має найвищий IV рівень акредитації.

Місія діяльності Університету полягає в якісному задоволенні потреб населення в освітніх послугах найвищого рівня, забезпеченні підприємств, установ та організацій країни кваліфікованими кадрами, всебічному розвитку людини як особистості завдяки системному використанню в навчально-виховному процесі передових освітніх технологій. Місія університету відображає інтереси всіх учасників освітнього процесу. З одного боку, вона передбачає задоволення потреб ринку в професійних кадрах, з іншого – задоволення потреб студентів і викладачів щодо їх всебічного професійного і культурного розвитку.

Підготовку майбутніх фахівців здійснюють 6 інститутів, до складу яких входять 14 факультетів, що забезпечують навчання за 19 напрямками освітньо-кваліфікаційної підготовки, в тому числі: інженерна механіка, радіотехніка, електронні апарати, легка промисловість, хімічна технологія та інженерія, економіка і